

૨૧મી સદીમાં શિક્ષકની ભુમિકા

જીતેન્દ્ર ભાગુભાઈ ભીમડા

આ.પ્રોફેસર, શ્રી એસ.આર.પટેલ બી.એડ્. કોલેજ, ભરૂચ

Mo : 9428443747 Email:- jitubbbhimda@gmail.com

એક શિક્ષકે કેટલી માહિતીઓ ધ્યાનમાં રાખવી અને કેટલી માહિતીને ધ્યાનમાં ન રાખવી? આ એક એવો પ્રશ્ન છે જે લગભગ દરેક શિક્ષકને સતાવતો રહે છે અને અવાર-નવાર શિક્ષણશાસ્ત્રીઓને પણ સતાવે છે. શિક્ષકનું કામ માત્ર ભણાવવાનું છે કે વિદ્યાર્થીને વ્યવસ્થિત ભણાવવાનું, વિદ્યાર્થીને સમાજમાં એક ઉમદા નાગરિક બનાવવાને મોકલવાનું કે પછી વિદ્યાર્થીને ભાવિ જીવન માટે પરિપક્વ બનાવવાનું. આ દરેક કામ માટે શિક્ષકે કેટલી બાબતો ધ્યાનમાં રાખવી અને કેટલી માહિતી યાદ રાખવી? વિશ્વમાં જે વ્યવસાયને સૌથી શ્રેષ્ઠ વ્યવસાયનું ગિરુદ મળેલું છે તે વ્યવસાયમાં જોડનારે કેવું વલણ દાખવવું.

વિવિધ પ્રકારની દવાઓથી ભરેલી દુકાનમાં દર્દીની દવાઓનું લીસ્ટ આપો અને સ્ટોર્સ પર બેસનાર તમને 10 એક મિનિટમાં લગભગ બધીજ દવાઓ અને જરૂરી સામાન સાથે હાજર થય જાય છે. કદાચ કોઈ કારણોસર થોડો સમય વધારે લાગતો હશે. આવુજ લારીવાળા પણ કરે છે. લારી પર એક સાથે અનેક ગ્રાહક શાકભાજી ખરીદે છતાં લારીવાળાએ કોને કેટલું વેચ્યું અને કોની પાસેથી કેટલા નાણાં લેવાના તેની સભાનપણે ખબર હોય છે. એક પાણીપુરીવાળા પાસે અનેક લોકો ઊભા હોય તો પણ કોને તીખી કોને મિઠ્ઠી પૂરી આપવાની છે તેના સતત ધ્યાનમાં રહે છે. આ ઓછું હોય કે તે પાણીપુરી વાળો એક જાદુ બીજું બતાવે છે, તેને આટલી ભીડ વચ્ચે પણ ખબર છે કે કોણે કેટલી પાણીપુરી ખાધી અને કોની પાસેથી કેટલા નાણાં લેવાના છે. જનરલ સ્ટોસ પર ખરીદી કરવા જઈએ ત્યારે આપણને અંદાજો પણ નહિ હોય કે તે જનરલ સ્ટોર્સમાં કેટલા પ્રકારની માલસમગ્રી ભરવામાં આવેલી હશે. તેમ છતાં તે દુકાનદાર એક ક્ષણ વિચારીને જે તે વસ્તુ તરત જ હાજર કરે છે. ટૂંકમાં આ દરેક ક્ષેત્રની વ્યક્તિ પોતે જે જગ્યાએ કામ કરે છે તે જગ્યાની કેટલી બધી વિગતો પોતાના મસ્તિષ્કમાં સંગ્રહી રાખે છે, તે વીચારવું આશ્ચર્ય પહોંચાડે તેવું છે. અને તેથી વધુ આશ્ચર્ય તો એ વિચારીને થાય કે આટલી બધી વ્યસ્તતા વચ્ચે કોની પાસેથી કેટલા નાણાં લેવાના તેની સચોટ માહિતી હોય છે.

એક શિક્ષક બી.એડ્. અને સ્નાતકની પદવીતો ધરાવતોજ હોય. લારીવાળા, પીણીપુરીવાળા કે જનરલ સ્ટોર્સમાં કામ કરતા લોકો કરતાં તો શિક્ષકનું શિક્ષણ નિસંદેહ વધુ છે. સાથે સાથે સમાજમાં શિક્ષકનું સ્થાન આ તમામ કરતા ઊંચું છે. ત્યારે એવી

અપેક્ષા રાખવી ખોટી નથી કે જેમ દુકાનદારને પોતાની દુકાનની દરેક વસ્તુની ખબર હોય છે. તેમ શિક્ષકને પણ પોતાના વિષયની, વર્ગમાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થી અને પોતાના ક્ષેત્ર સાથે સંબંધિત માહિતી અને નવી માહિતીની જાણકારી હોવી જોઈએ. નિર્જીવ વસ્તુની માહિતી જો મગજમાં ભરી શકાતી હોય તો જીવિત વિદ્યાર્થીઓ અંગેની માહિતી કેમ નહિ?

આજના સમયમાં શિક્ષક બનવાની માનસિકતા વગર શિક્ષણ સ્નાતક(બી.એડ્.) અભ્યાસક્રમમાં જોડાયને શિક્ષક બની બેસનારાની સંખ્યા ઘણી છે ત્યારે તેઓ તરતજ સામે સવાલ કરે છે કે, એક શિક્ષકને અનેક કામો કરવાના હોય છે તેમાં વિદ્યાર્થીનો વ્યક્તિગત તફાવત ક્યાં યાદ રાખવા બેસીએ અને વર્ગમાં અધ્યાપન કરાવવું અને વિદ્યાર્થીની માહિતી રાખવા વચ્ચે ક્યાં કોઈ સંબંધ રહેલો છે. અમે વિદ્યાર્થીઓની માહિતી ન રાખીએ તો શું અમારું ભણાવવાનું કામ સારું ન ચાલે? વર્ગમાં ભણાવવું અને બીજી બધી માહિતી ધ્યાનમાં રાખવી એ બંને વિરુદ્ધનું ધ્રુવ છે. એવા બીજા અનેક તર્ક આપીને મારી આ વાતનો છેદ ઉડાવી દેશે. પણ એની સાથે એ વાત સાથે નિસંદેહ સહમત થવું રહ્યું કે જે શિક્ષકો આવી નાની નાની માહિતી રાખે છે અને ભણાવવાનું કામ પણ કરે છે એવા શિક્ષકો છે. આજના સમય માં શિક્ષણ ક્ષેત્રમાં નાણાં કમાવવાની ઓછી તક રહેલી છે એવું કહેવું ખરેખર ભૂલ ભરેલું છે. પણ એવું કહેવું સારું થશે કે જેને કામ નથી કરવું એ માત્ર થોડા કામનો પગાર વધુ જોઈએ છે તેમના માટે ચોક્કસ નાણાં કમાવવાની તક ઓછી છે.

ખાનગી શાળાના આચાર્યો અને ટ્રસ્ટીઓ તો આવા શિક્ષકોને શોધેજ છે અને આવા શિક્ષકોને માંગે એટલો પગાર પણ આપે છે. અને નવાજોડાતા શિક્ષકો પાસે આવાજ કામની અપેક્ષા પણ રાખે છે. ખાનગી શાળાએ તો સમાજમાં પોતાની આગવી ઓળખ ઊભી કરવાની છે અને સમાજમાં કાર્યરત બીજી શૈક્ષણિક સંસ્થા કરતાં વધુ સારી છાપ ઊભી કરવાની હોય છે. તેઓ પોતાના શિક્ષકો માં આવા ગુણોની અપેક્ષા રાખે અને રાખવીજ જોઈએ. સામે પક્ષે સરકારી શાળાના શિક્ષકો તો આવું કામ કરવું જોઈએ. કારણ કે તેને પોતાની નોકરી ગુમાવવાની, અસલામતી તો નથી અને સામે તેને સતત ઉપરી અધિકારીની નજરમાં રહેવાનું નથી તે કામ કરવા માટે સ્વતંત્ર છે. સરકાર તરફથી શિક્ષકને સારો ગણી શકાય એટલો પગાર મહિનાના અંતે ચૂકવવામાં આવે છે. જેમ આપણે પાંચ રૂપિયાની વસ્તુ ખરીદીએ તો પાંચ રૂપિયાના વળતરની અપેક્ષા રાખીએ જ છીએ તો સરકાર પ્રજાના નાણાં સરકારી શાળાના શિક્ષકોને પગાર સ્વરૂપે આપે છે તો સરકાર અપેક્ષા રાખી શકે. આ પગારના વળતર સ્વરૂપે શિક્ષકે વિદ્યાર્થીની તમામ માહિતી અને વિષયને લગતી માહિતી ધ્યાનમાં રાખવી જ જોઈએ.